

Suomen sosiaaioikeudellinen seura

Lausunto 29.5.2026

Asia: VN/35729/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaalihuoltolain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Taustatiedot lausunnon antajasta

Edustan järjestöä

1 Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Ei

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta

Ehdotus on hyvin laaja ja vaikuttaisi toteutuessaan merkittävästi asiakkaiden asemaan. Seuramme ei pidä kannatettavana sitä, että näin laaja uudistus toteutetaan lyhyellä aikataululla. Pidämme parempana asteittaista voimaantumista. Lisäksi seuramme suhtautuu kriittisesti moniin esityksen kohtiin.

Kokonaisuutena arvioiden esitys heikentää sosiaalihuoltoa tarvitsevan kansalaisen asemaa suhteessa viranomaisiin, kun sosiaalipalvelujen sijasta asiakkaille tarjotaan ensisijaisesti ohjausta ja neuvontaa. Viranomainen päättää yksipuolisesti siitä, onko asiakas sosiaalipalvelun tarpeessa, ja mikäli palvelua päätetään antaa, myös palvelun sisällöstä. Epäselväksi jää, kenellä sosiaalihuollossa on oikeus tehdä tällaisia ratkaisuja.

Myös asiakkaan oikeusturva jää monilta osin epäselväksi. Epäselväksi jää esimerkiksi:

- voiko asiakas valittaa tilanteesta, jossa sosiaalihuoltoa annetaan ilman viranomaispäätöstä,
- mikä on asiakkaan omaisen tai läheisen asema valituksen tekijänä,
- missä vaiheessa asiakas voi hakea muutosta,
- tai jäävätkö valitusmahdollisuudet kokonaan pois tilanteissa, joissa palvelua ei lainkaan myönnetä, vaan asiakkaalle katsotaan riittäväksi ohjaus ja neuvonta.

Esityksen käytännön toteutus jää myös epäselväksi. On olemassa vaara, että lain väljyyden ja viranomaisille jäävän laajan harkintavallan vuoksi sosiaalihuollon toteutus alkaa vaihdella merkittävästi hyvinvointialueittain.

Ehdotus kokonaisuudessaan ei ole kannatettava eikä sitä tulisi viedä eteenpäin eduskunnan käsittelyyn nykyisessä muodossaan. Suomen sosiaalioikeudellisen seuran näkemyksen mukaan ehdotetut muutokset kaventavat merkittävästi kansalaisten perusoikeuksia.

Lain valmistelua tulisi jatkaa, ja valmisteluun tulisi liittää riittävä määrä palvelujen käyttäjien ja heitä edustavien järjestöjen edustajia. Lisäksi olisi harkittava vaihtoehtoa, jossa nykyisen lain soveltamista jatkettaisiin vielä ainakin viiden vuoden ajan. Näin saataisiin enemmän tutkittua tietoa ja asiakaspalautetta siitä, miten hyvinvointialueet soveltavat nykyistä lakia, joka sekin on ollut voimassa vasta runsaat kymmenen vuotta.

Nykyisessä laissa sosiaalipalvelut on lueteltu selkeästi, ja lain soveltajalla on mahdollisuus valita tilanteeseen sopivin palvelu. Ehdotetussa laissa jää pitkälti viranhaltijan harkintaan, miten ja milloin asiakkaan tarpeeseen vastataan. Tämä voi johtaa eriarvoiseen kohteluun ja vaihteleviin käytäntöihin hyvinvointialueilla sekä heikentää asukkaiden yhdenvertaista oikeutta tarpeellisiin sosiaalipalveluihin.

Kysymme myös, onko näin suuri ja periaatteellinen muutos todella tarpeellinen, vai ohjaavatko uudistusta ensisijaisesti taloudelliset syyt.

2 Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Ei

Perustelut tiiviisti esityksen tavoitteista

Esityksen tavoitteena on selkeyttää sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen asemaa sosiaalihuollossa, sujuvoittaa sosiaalihuollon asiakkuutta koskevaa prosessisääntelyä sekä uudistaa lapsiperhepalveluita ja työ- ja toimintakykyä edistäviä sosiaalipalveluita.

Tavoitteet ovat sinänsä kannatettavia, mutta niihin pyritään väärin keinoin heikentämällä palveluja tarvitsevan asiakkaan asemaa ja lisäämällä viranomaisten harkintavaltaa. Kun ensisijaisena tavoitteena on säästöjen saavuttaminen sosiaalihuollossa, on olemassa vaara, että avun tarvitsija ja viranomainen jäävät yhä useammin erimielisiksi avun tarpeesta.

Taloudellisesti edullisinta viranomaiselle voi olla antaa pelkästään ohjausta ja neuvontaa ja evätä varsinaiset palvelut. Asiakkuuden "sujuvoittaminen" voi tällöin käytännössä tarkoittaa palvelujen heikentämistä tai jopa palvelutta jäämistä. Tämä korostuu erityisesti tilanteissa, joissa asiakkaat tai heidän läheisensä eivät tunne palvelujärjestelmää tai oikeuksiaan eivätkä osaa pyytää lisäselvityksiä tai valituskelpoisia päätöksiä.

Lapsiperhepalveluissa sekä työ- ja toimintakykyä edistävissä palveluissa näemme myös myönteisiä piirteitä. Kuntouttavan työtoiminnan lopettaminen johtaa kuitenkin todennäköisesti yhä useamman pitkäaikaistyöttömän syrjäytymiseen.

3 Lausuntopalaute luvusta 1: onko erityistä tukea tarvitsevaa asiakasta koskeva pykäläesitys 5 a § kannatettava?

Osin ei

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta

Esityksen mukaan erityistä tukea tarvitsevalla asiakkaalla tarkoitetaan henkilöä, jonka sosiaalihuollon saaminen ja käyttäminen voivat ilman erityistä tukea vaarantua psyykkisen, kognitiivisen tai sosiaalisen toimintakyvyn rajoitteen taikka suojelutarpeen vuoksi. Tuen tarve ei kuitenkaan saa johtua korkeasta iästä.

Katsomme, että vaikka esitys täsmentää erityisen tuen tarvetta koskevia tilanteita, voi sen sisällyttäminen lakiin johtaa käytännössä rajanvetoon ensisijaisen sosiaaliohjauksen ja neuvonnan sekä varsinaisten sosiaalipalvelujen välillä. Hyvinvointialueet voivat alkaa tulkita lakia siten, että vain erityisen tuen kriteerit täyttävät asiakkaat ovat oikeutettuja sosiaalipalveluihin ja muiden kohdalla neuvonta ja ohjaus katsotaan riittäväksi.

Tähän viittaa myös esityksen 14 §, jonka mukaan sosiaalipalveluja järjestetään vain, jos sosiaalihuollon ammatillisena asiantuntijatyönä annettava tuki ei yksinään ole asiakkaan tarpeisiin nähden riittävää. Lisäksi palvelujen järjestämisen edellytyksenä on, ettei tarpeeseen ole mahdollista kohtuudella vastata muulla tavoin henkilön yksilöllinen tilanne ja olosuhteet huomioiden.

Käsitteet kuten “kohtuus” ja “yksilöllinen tilanne” ovat väljät ja jättävät viranomaiselle laajan harkintavallan käytännön soveltamistilanteissa.

Toinen ongelma on se, että määritelmä jättää viranomaiselle laajan harkintavallan siinä, kuka täyttää erityistä tukea tarvitsevan asiakkaan määritelmän. Erimielisyydet asiakkaan ja viranomaisen välillä ovat todennäköisiä. Asiakkaalla tulisi aina olla mahdollisuus saada asiasta valituskelpoinen päätös.

Pidämme kannatettavana sitä, että erityisen tuen kriteerit kirjataan lakiin, mutta samalla asiakkaan oikeusturvasta on huolehdittava. Silloin kun syntyy erimielisyys erityisen tuen tai sosiaalipalvelun tarpeesta, viranomaisen tulee tehdä valituskelpoinen päätös, jotta asiakkaalla on mahdollisuus saattaa asia hallinto-oikeuden ratkaistavaksi.

Esityksessä rajataan vanhukset pois erityisen tuen piiristä viittaamalla vanhuspalvelulakiin. Kysymme, onko vanhusten poisjättäminen erityistä tukea saavien kategoriasta perusteltua ja turvataanko heidän asemansa riittävästi vanhuspalvelulaissa.

Suomen sosiaalioikeudellinen seura ei kannata erityistä tukea tarvitsevan asiakkaan nykyisen määritelmän kaventamista.

4 Lausuntopalaute luvusta 2: onko erillinen hyvinvoinnin edistämistä koskeva 10 a § kannatettava?

Kyllä / osin kyllä

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta

Esitys on kannatettava, ja kyseessä on tärkeä tehtävä hyvinvointialueille. Ilman riittävää ohjausta pykälän käytännön merkitys voi kuitenkin jäädä vähäiseksi etenkin tilanteessa, jossa valtiontalouden tasapainottamiseen tähtäävät säästöt kohdistuvat yhä enemmän hyvinvointialueiden rahoitukseen. Hyvinvoinnin edistämiseen tulee osoittaa riittävästi resursseja, jotta toimintaa voidaan toteuttaa vaikuttavasti ja pitkäjänteisesti.

5 Lausuntopalaute luvusta 3 – sosiaalityö ja sosiaaliohjaus: ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti

Sosiaalityötä ja sosiaaliohjausta koskevat pykälät ovat yleisluonteisia ja abstrakteja eivätkä todennäköisesti aina anna riittävästi tukea käytännön työhön. Tällöin korostuvat sosiaalityötä tekevän ammattilaisen koulutus, kokemus, ammattitaito ja kielitaito. Työn laadukas johtaminen ja seuranta ovat keskeisiä keinoja onnistua tässä vaativassa työssä.

Esityksen mukaan sosiaalihuollon ammatillisella asiantuntijatyöllä tarkoitetaan suunnitelmallista ja muutokseen tähtäävää asiakas- ja asiantuntijatyötä, johon sisältyy asiakkaan tuen tarpeista ja tilanteesta riippuen:

1. tuen tarpeen arviointi;
2. asiakassuunnitelman laadinta sekä asiakkaan tilanteen seuranta ja siihen reagointi;
3. päätöksenteon valmistelu ja päätöksenteko;
4. laissa säädetyt ilmoitus-, ohjaus-, valvonta- ja selvitystehtävät;
5. asiakkaan ohjaaminen, neuvonta ja psykososiaalisen tuen antaminen; sekä
6. asiakkaan saaman tuen kokonaisuuden koordinointi ja jatkuvuuden varmistaminen sekä tähän liittyvä monialainen yhteistyö.

Sosiaalityö ja sosiaaliohjaus voivat olla hyvin erilaista tilanteesta riippuen, ja yksilökohtainen harkinta on usein keskeistä. Samalla on kuitenkin huolehdittava siitä, että asiakkaita kohdellaan yhdenvertaisesti.

Käytännössä erityisen tärkeäksi muodostuu rajanveto sen suhteen, milloin ohjaus ja neuvonta eivät enää ole riittäviä ja asiakkaalle tulee tehdä päätös sosiaalipalvelun myöntämisestä. Olisi tärkeää muodostaa hyvinvointialueille yhteisiä periaatteita ja esimerkkejä tällaisista tilanteista, jotta lain soveltaminen olisi mahdollisimman yhtenäistä koko maassa.

6 Lausuntopalaute luvusta 3 – lapsiperhepalvelu: onko ehdotus uudesta lapsiperhepalvelusta ja siihen sisältyvästä taloudellisesta tuesta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Ei kantaa / osittain eri mieltä

Perustelut tiiviisti

Esityksen mukaan lapsella ja hänen perheellään on oikeus saada lapsen terveyden tai kehityksen kannalta välttämätön sosiaalihuolto viipymättä. Sosiaalihuoltoa on järjestettävä tarvittavassa laajuudessa niinä vuorokauden aikoina, joina sitä tarvitaan.

Sosiaalihuollolla on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa.

Lapsiperhepalvelulla tarkoitetaan lapselle ja hänen perheelleen annettavaa tukea lapsen kasvuun ja hyvinvointiin, perheen keskinäiseen vuorovaikutukseen ja arjen hallintaan. Palvelun tarkoituksena on edistää lapsen terveyttä ja myönteistä kehitystä, vahvistaa vanhemmuutta sekä lapsen ja perheen toimintakykyä, ihmissuhteita ja sosiaalisia taitoja.

Lapsiperhepalvelua toteutetaan suunnitelmallisesti kestoltaan, määrältään ja sisällöltään lapsen ja perheen yksilöllisen tuen tarpeen perusteella.

Taloudellisesta tuesta erityistä tukea tarvitsevalle lapselle sovelletaan, mitä lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 43 §:n 2 momentissa säädetään. Tukea järjestettäessä on otettava huomioon lapsen tuen tarpeisiin perustuva asiakassuunnitelma.

Yhdistyksemme näkemyksen mukaan lapsiperhepalveluja koskeva sääntely on riittävän täsmällistä ja tarpeellista. Säännösten käytännön toteuttaminen kuitenkin edellyttää, että hyvinvointialueet suuntaavat riittävästi voimavaroja lapsiperhepalveluihin.

Kysymys on palvelujen vaikuttavuudesta, johon päästään turvaamalla oikea-aikaiset ja riittävät palvelut sekä riittävät henkilö- ja taloudelliset resurssit perheille. Näin voidaan ehkäistä ongelmien kasautumista ja saavuttaa myös pidemmän aikavälin kustannussäästöjä. Vain tällä tavoin voidaan käytännössä toteuttaa lain velvoite siitä, että lapsi saa terveytensä ja kehityksensä kannalta välttämättömän sosiaalihuollon viivytyksettä.

Lain toteutumisen valvonta on lapsiperhepalvelujen osalta erityisen tärkeää.

Seuramme on lisäksi huolissaan esitettyjen muutosten mahdollisista vaikutuksista perheneuvolatoiminnan toimintaedellytyksiin. Lakisääteinen velvoite järjestää perheneuvontaa poistuu, ja samalla psykologien saatavuuden voidaan arvioida heikkenevän.

7 Lausuntopalaute luvusta 3 – onko ehdotus uudesta työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelusta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Ei kantaa (tai kantaa ei tarvitse merkitä)

Perustelut tiiviisti

Esityksen mukaan työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuella tarkoitetaan vaikeasti työllistyville tai työvoiman ulkopuolella oleville työikäisille henkilöille annettavaa tehostettua ja tavoitteellista tukea työ- ja toimintakyvyn parantamiseksi tai ylläpitämiseksi, osallisuuden edistämiseksi sekä syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Palvelu on tarkoitettu henkilöille, joiden työllistymisen tai osallisuuden haasteisiin ei voida ensisijaisesti vastata työvoimaviranomaisen palveluilla, kuntoutuspalveluilla tai kotoutumispalveluilla.

Tukea annetaan henkilön yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Palveluun tulee sisältyä yksilö- tai ryhmämuotoista toimintaa, jolla tuetaan asiakkaan toimintakykyä ja osallisuutta. Tuki tulee sovittaa yhteen muiden tarvittavien palvelujen kanssa siten, että kokonaisuus edistää henkilön työ- ja toimintakykyä sekä mahdollisuuksia osallistua muihin palveluihin, työelämään tai yhteiskunnan toimintaan.

Kansaneläkelaitoksen tulee toimittaa hyvinvointialueelle salassapitosäännösten estämättä tiedot työttömästä henkilöstä, jonka pääasiallinen toimeentulo on viimeisen kuuden kuukauden aikana perustunut työttömyyden perusteella maksettuun toimeentulotukeen. Hyvinvointialueen tulee tietojen saatuaan olla henkilöön yhteydessä hänen sosiaalihuollon tuen tarpeensa arvioimiseksi.

Työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen osana voidaan järjestää toimintakykyä ylläpitävää ja edistävää työtoimintaa. Työtoimintaan osallistuva henkilö ei ole työ sopimuslain tarkoittamassa työsuhteessa toiminnan järjestäjään tai palveluntuottajaan.

Pidämme tärkeänä, että palveluilla ehkäistään syrjäytymistä ja tuetaan asiakkaiden osallisuutta. Samalla korostamme, että palvelujen tulee olla aidosti yksilöllisiä, vaikuttavia ja riittävästi resursoituja.

8 Muu lausuntopalaute lukuun 3

Esityksen 14 §, jonka mukaan hyvinvointialueen on järjestettävä sosiaalihuollon ammatillisena asiantuntijatyönä sosiaalityötä ja sosiaaliohjausta sekä tarvittaessa sosiaalipalveluja, antaa hyvinvointialueille laajan harkintavallan palvelujen järjestämisessä.

Esityksen mukaan sosiaalityö ja sosiaaliohjaus ovat ensisijaisia tapoja vastata asiakkaan tarpeisiin, ja sosiaalipalveluja annetaan täydentävästi. Sosiaalipalvelujen lajeista ei enää säädettäisi sosiaalihuoltolaissa, mitä pidämme merkittävänä puutteena.

Yhdistyksemme katsoo, että uudessa laissa tulisi säilyttää nykyisen lain mukainen sosiaalipalvelujen luettelo. Luettelo ohjaisi palvelujen järjestäjiä valitsemaan asiakkaan kannalta tarkoituksenmukaisimman palvelun ja tukisi myös päätöksentekoa.

9 Lausuntopalaute sosiaalihuollon toteuttamisen alkuvaiheesta: neuvonta ja ohjaus, vireilletulo ja sosiaalihuollon asiakkuus, yhteyden saaminen sosiaalihuoltoon ja tuen tarpeen arviointi (luvut 2 ja 4)

Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Yhdistyksemme näkemyksen mukaan ehdotukset ovat pääosin riittävän selkeitä. Se, ovatko ne käytännössä toteutettavissa, riippuu kuitenkin siitä, kuinka paljon hyvinvointialueet osoittavat resursseja sosiaalihuoltoon.

Pidämme tärkeänä kysymystä siitä, miten valtio voi varmistaa, että jokaisella hyvinvointialueella on riittävät määrärahat sosiaalihuoltoon niin, että asiakas saa tarvitsemansa palvelun asiakkuuden alkaessa.

Hyvinvointialueita perustettaessa esitettiin yleisesti huolta siitä, että keskustelu keskittyi terveydenhuoltoon ja sosiaalihuolto jäi vähemmälle huomiolle. Tämä huoli on edelleen ajankohtainen.

Yhdistyksemme katsoo, että palvelutarpeen arvioinnin tulisi aina olla laillistetun sosiaalityöntekijän tai moniammatillisen tiimin vastuulla siten, että tiimissä on mukana sosiaalityöntekijä. Muut työntekijät voivat osallistua tiedon keräämiseen arviointia varten, mutta päätös palvelun tarpeesta tulee tehdä sosiaalityöntekijän tai moniammatillisen tiimin toimesta.

Palvelutarpeen arvioinnin perusteella tehty ratkaisu on asiakkaan kannalta erittäin merkittävä, koska sen perusteella ratkaistaan, saako hän palveluja vai ei.

10 Lausuntopalaute luvusta 4 – asiakassuunnitelma ja omatyöntekijä: ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Perustelut tiiviisti

Asiakassuunnitelmaa koskeva säännös on selkeä, mutta tarvitsee tuekseen soveltamisohjeita, jotta suunnitelmista muodostuu riittävän täsmällisiä ja yksilöllisiä eri asiakasryhmien tarpeisiin nähden.

Omatyöntekijää koskeva sääntely on puolestaan melko väljä. Tämä voi johtaa siihen, että omatyöntekijän nimeämistä pidetään käytännössä tarpeellisena vain harvoissa tilanteissa. Pidämme tärkeänä, että asiakkaalla olisi mahdollisimman usein selkeä vastuuhenkilö, joka vastaa palvelukokonaisuuden koordinoinnista ja jatkuvuudesta.

11 Lausuntopalaute luvusta 4 – erityistä tukea tarvitsevan lapsen sosiaalityöntekijän asiakasmitoitus: onko ehdotus selkeä ja toteuttamiskelpoinen?

Perustelut tiiviisti

Pidämme ehdotettua asiakasmitoitusta liian korkeana. Erityistä tukea tarvitsevien lasten asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä olisi vastuullaan liian suuri määrä asiakkaita, jos enimmäismääräksi asetetaan 47 lasta.

Ehdotamme, että enimmäisasiakasmäärä alennetaan 30 lapseen. Näin sosiaalityöntekijällä olisi tosiasiallisesti riittävästi aikaa ja resursseja huolehtia jokaisen lapsen palvelutarpeista ja tilanteen seurannasta asianmukaisesti.

12 Muu lausuntopalaute lukuun 4

Pykälän 45 §:n 1 momentin mukaan “muissa kuin kiireellisissä asioissa sosiaalihuolto on saatava ilman aiheetonta viivytystä”.

Pidämme säännöstä liian väljäsisältöisenä. Käytännössä se voi johtaa pitkiin odotusaikoihin palvelujen saannissa. Muiden kuin kiireellisten palvelujen järjestämiselle tulisi säätää nykyistä täsmällisemmät määräajat. Sopivana määräaikana voitaisiin pitää esimerkiksi yhtä kuukautta.

Pykälän 45 §:n 3 momentin mukaan “asiakkaalla on oikeus saada kirjallinen päätös sosiaalipalvelujen antamisesta”.

Epäselväksi jää kuitenkin tilanne, jossa hyvinvointialueen viranhaltija katsoo ensisijaisen sosiaaliohjauksen ja neuvonnan olevan asiakkaan kannalta riittävä toimenpide eikä varsinaista sosiaalipalvelua myönnetä, vaikka asiakas itse pitää palvelua tarpeellisena.

Tuleeko tällaisessa tilanteessa aina tehdä kirjallinen hylkäävä päätös, johon asiakkaalla on muutoksenhakuoikeus? Pykälää tulisi tältä osin selventää asiakkaan oikeusturvan varmistamiseksi.

13 Lausuntopalaute luvusta 5 – sosiaalityöntekijän erityiset tehtävät: onko ehdotus selkeä ja toteuttamiskelpoinen?

Perustelut tiiviisti

Sosiaalityöntekijän erityiset tehtävät on määritelty 5 luvussa pääosin riittävän selkeästi. Sääntely on toteuttamiskelpoinen edellyttäen, että hyvinvointialueilla on käytettävissään riittävä määrä sosiaalityöntekijöitä.

Sosiaalityöntekijän tehtäväluettelo tulisi kuitenkin täydentää seuraavalla kohdalla:

“6) Sosiaalityöntekijän tehtävänä on suorittaa asiakkaan palvelutarpeen arviointi joko yksin tai moniammatillisen tiimin jäsenenä.”

Viittaamme tältä osin aiemmin lausunnossa esittämiimme perusteluihin palvelutarpeen arvioinnin merkityksestä asiakkaan oikeusturvan kannalta.

14 Lausuntopalaute luvusta 5 – sosiaalihuollosta vastaava viranhaltija: onko ehdotus selkeä ja toteuttamiskelpoinen?

Perustelut tiiviisti

Ehdotus on lähtökohtaisesti selkeä. Sen toteutuminen käytännössä edellyttää kuitenkin, että hyvinvointialue antaa sosiaalihuollosta vastaavalle viranhaltijalle riittävät toimivaltuudet sekä riittävät resurssit tehtävän hoitamiseen.

Sosiaalihuollolla tulee olla aidosti tasavertainen asema suhteessa terveydenhuoltoon sekä toiminnallisesti että määrärahojen jaossa. Sosiaalihuollosta vastaavalla viranhaltijalla voi olla tärkeä rooli sosiaalihuollon aseman vahvistamisessa hyvinvointialueen sisällä.

Pidämme ehdotusta tarkoituksenmukaisena myös siitä näkökulmasta, että käytännössä päätösvaltaa on siirtynyt vastuullisilta viranhaltijoilta monijäsenisille toimielimille, mikä voi hämärtää päätöksenteon ja virkavastuun rajoja.

Selkeämmän virkavastuun osoittaminen voi parhaimmillaan vahvistaa sisäistä laillisuusvalvontaa ja hyvän hallinnon toteutumista hyvinvointialueilla.

15 Lausuntopalaute sosiaalihuollon asiakastietojen kirjaamisesta: onko ehdotus selkeä ja toteuttamiskelpoinen?

Perustelut tiiviisti

Pidämme ehdotusta pääosin selkeänä ja toteuttamiskelpoisena edellyttäen, että asiakastietojen kirjaamisesta annetaan riittävät valtakunnalliset soveltamisohjeet. Kirjaamiskäytäntöjen tulisi olla mahdollisimman yhdenmukaisia ja vertailukelpoisia kaikilla hyvinvointialueilla.

Korostamme kuitenkin, ettei kirjaamisvelvoitteita tule toteuttaa tavalla, joka heikentää asiakkaiden oikeusturvaa.

Suomen sosiaalioikeudellinen seura yhtyy Talentian ja Vammaisfoorumin esittämiin huoliin ehdotettujen muutosten oikeusturvavaikutuksista.

16 Lausuntopalaute asiakasmaksuihin ehdotetuista muutoksista

Esityksen mukaan hyvinvointialue saa periä pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen, pitkäaikaisen perhehoidon ja pitkäaikaisen laitoshoidon asiakkaalta kuukausimaksun. Pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen ja pitkäaikaisen laitoshoidon maksu saa olla enintään 87,5 prosenttia asiakkaan kuukausituloista vähennysten jälkeen. Pitkäaikaisen perhehoidon maksu saa olla enintään 85 prosenttia asiakkaan kuukausituloista.

Yhdistyksemme pitää palveluasumisen maksujen korottamista kohtuuttomana. Asukkaalle jäisi käyttöön vain 12,5 prosenttia kuukausituloistaan, joilla hänen tulisi kattaa muun muassa hygieniakulut, lääkkeitä, tukipalvelut, ruokailu ja vaatteet.

Pidämme selvänä, ettei näin pieni käyttövara riitä kattamaan välttämättömiä menoja, vaan asukas voi joutua erittäin vaikeaan taloudelliseen tilanteeseen. Esitämme, että korotuksesta luovutaan.

Pidämme myös kotipalveluun ehdotettuja maksujen korotuksia kohtuuttomina ja esitämme niistä luopumista.

Esityksen 10 h §:n mukaan hyvinvointialue saa periä asiakkaalta kohtuullisen maksun tukipalveluista. Tukipalvelujen hinnoittelussa on kuitenkin merkittäviä alueellisia eroja.

Pidämme tärkeänä, että maksujen määräytymisestä säädettäisiin nykyistä tarkemmin lainsäädännössä etenkin tilanteessa, jossa lakisääteisiin maksuihin ehdotetaan huomattavia korotuksia.

Valtiontalouden näkökulman lisäksi tulisi huomioida myös palveluasumisessa asuvien henkilöiden taloudellinen asema ja tosiasialliset mahdollisuudet selviytyä arjen menoista.

17 Lausuntopalaute muista säädösmuutosehdotuksista

Yhdistyksellämme ei ole lausuttavaa muista säädösmuutosehdotuksista.

18 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten taloudellisista vaikutuksista?

Osin ei

Perustelut tiiviisti

Taloudellisia vaikutuksia on arvioitu ensisijaisesti julkisen talouden näkökulmasta. Vaikutukset asiakkaiden taloudelliseen asemaan jäävät arvioinnissa liian vähälle huomiolle.

Mielestämme näin merkittävää uudistusta valmisteltaessa tulisi tarkastella huomattavasti perusteellisemmin myös palveluja tarvitsevien henkilöiden toimeentuloa, taloudellista asemaa ja arjessa selviytymistä.

19 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten muista vaikutuksista ja yhteisvaikutuksista?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti

Lakiehdotus muodostaa erittäin laajan ja monimutkaisen kokonaisuuden. Sen kaikkien vaikutusten ja yhteisvaikutusten arvioiminen on haastavaa.

Tässä lausunnossa olemme nostaneet esiin ne keskeiset ongelmat ja huomiot, jotka olemme voineet esitysluonnoksesta tunnistaa.

Yrjö Mattila

Suomen sosiaali oikeudellinen seura